

บทที่ ๔

ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจของผู้นำสมาคมทางพุทธศาสนา

ผู้นำและสมาชิกของสมาคมทางพุทธศาสนา

ในกรุงเทพมหานครประกอบด้วยผู้นำและสมาชิกของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาคมเครือข่ายที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ อันประกอบด้วย พุทธสมาคมต่าง ๆ ยวพุทธิก-สมาคม สมาคมจีน ตัวอย่างเฉพาะพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย สมาคมเดียวมีสมาชิกปัจจุบันในรอบ ๒๕๒๔ ประกอบด้วยสมาชิกตลอดชีพ ๒๓๒๐ คน สมาชิกสามัญ ๒๑๖๐ คน^๑ สมาชิกตลอดชีพ เสียค่าบำรุงครั้งเดียว ๒๐๐ บาท ส่วนสมาชิกสามัญเสียค่าบำรุงปีละ ๒๐ บาท ตามข้อบังคับ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๑๔ ในหมวด ๒ สมาชิกของสมาคมมี ๒ ประเภท คือ

๑. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ พุทธมามกะที่คณะกรรมการพุทธสมาคมเห็นสมควร และเชิญเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์

๒. สมาชิกสามัญ ได้แก่ พุทธมามกะที่ขอสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยมีสมาชิกสามัญรับรอง ๒ คน ตามแบบสมัครของสมาคม^๒ และคณะกรรมการพุทธสมาคมรับเป็นสมาชิกแล้ว

สำหรับสมาชิกของสมาคมเครือข่าย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในลักษณะเดียวกับวัตถุประสงค์ของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย อาจขอเข้าเป็นเครือข่ายของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เพื่อปฏิบัติกิจการร่วมกัน และเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ เครือข่ายของพุทธสมาคมดังกล่าวเป็นอิสระและ

---

^๑ คำแถลงกิจการในรอบพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เสนอต่อที่ประชุมใหญ่สมาชิก วันจันทร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ณ สำนักงานของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๒๕. หน้า ๘.

^๒ อนุภาคผนวก

ดำเนินงานโดยเอกเทศ การเข้าเป็นสมาชิกก็โดยท่านเอง เช่นเดียวกับพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย การขอสมัครเป็นสมาชิกต้องทำตามข้อบังคับของสมาคมโดยชำระค่าบำรุง หากผู้สมัครคนใดที่คณะกรรมการลงมติไม่รับเข้าเป็นสมาชิกก็ให้คืนค่าบำรุงไป ถ้าค้างชำระค่าบำรุงถึง ๓ ปี โดยได้รับแจ้งจากสมาคมแล้วยังไม่ชำระค่าบำรุงในเวลาที่กำหนด ปล่อยให้ว่างเลยถึงปีที่ ๔ ก็ยังไม่ชำระ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพ ผู้ขอสมัครเป็นสมาชิกสามัญจะขอชำระค่าบำรุงตลอดชีพพร้อมกันไปก็ได้ โดยยื่นคำขอเป็นสมาชิกตลอดชีพ และชำระค่าบำรุงครั้งเดียวพร้อมกับยื่นใบสมัครสมาชิกของสมาคมพ้นจากสมาชิกภาพเมื่อ (๑) ถึงแก่กรรม (๒) ลาออก โดยแจ้งความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการพุทธสมาคม และคณะกรรมการพุทธสมาคมอนุญาต และแจ้งให้สมาชิกผู้นั้นทราบแล้ว (๓) ค้างชำระค่าบำรุงถึง ๔ ปีตามที่กล่าวมา (๔) ประพฤติการณ์จะนำความเสื่อมเสียมาสู่สมาคม และคณะกรรมการพุทธสมาคมฯ พิจารณาแล้วมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ในการพิจารณาให้สมาชิกผู้นั้นมีโอกาสชี้แจง เหตุผลต่อคณะกรรมการพุทธสมาคมด้วยตนเอง หรือเป็นหนังสือ แต่ถ้าสมาชิกผู้นั้นไม่ชี้แจงเอง เมื่อได้มีหนังสือเชิญ ๒ ครั้งแล้ว ให้สิทธิชี้แจงเป็นอันสิ้นสุดไป

การเลือกตั้งผู้จะเป็นผู้นำหรือกรรมการ

กรรมการประกอบด้วยนายก อุปนายก เลขาธิการ เภรัญญิก นายทะเบียน ปฏิคม บรรณารักษ์ สาราณียกร กรรมการธรรมศึกษา กรรมการสาธารณกุศล กรรมการเรือสมาคม กรรมการวิเทศสัมพันธ์ กรรมการเผยแพร่ กรรมการประชาสัมพันธ์ กรรมการสังคมสงเคราะห์ กรรมการทุนและนิธิ ภคทารักษ์ และกรรมการกลางอีกไม่เกิน ๕ คน

การเลือก ให้ที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมพิเศษ เลือกจากสมาชิกสามัญ มีจำนวน ๗ คน เพื่อตั้งเป็นนายก ๑ กับอุปนายก ๖ รวม ๗ ตำแหน่ง โดยวิธีเสนอชื่อสมาชิกสามัญ และมีผู้รับรองอย่างน้อย ๕ คน แล้วออกเสียงลงคะแนนจากรายชื่อที่เสนอนั้น ในกรณีที่ผู้รับเลือกคนใดไม่ขอรับตำแหน่งก็ให้ผู้รับคะแนนตกลงไปรับตำแหน่งแทน ถ้ามีผู้ใดรับคะแนนเท่ากันและจำเป็นต้องให้เหลือเพียงจำนวนเท่าที่ต้องการ ก็ให้มีการจับฉลากในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น ถ้ามีการเสนอชื่อสมาชิกที่มาประชุมวันนั้นเพียง ๗ คน ให้ถือว่าทั้ง ๗ คนเป็นผู้ได้รับเลือก โดยไม่ต้องมีการออกเสียงลงคะแนน แล้วให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งทั้ง ๗ คนตกลงกันเอง หรือลงคะแนนว่าผู้ใดสมควร

เข้ารับตำแหน่งนายก และอุปนายกตามลำดับ ๑ ถึง ๖ แล้วให้นายกกับอุปนายกเลือกสมาชิกสามัญเป็นกรรมการตำแหน่งอื่น ๆ จนครบจำนวน ทั้งนี้จะต้องกระทำให้เสร็จภายใน ๑๔ วัน นับตั้งแต่วันที่ประชุมใหญ่ หรือที่ประชุมพิเศษได้เลือกตั้ง เมื่อแต่งตั้งกรรมการครบคณะแล้ว ให้กรรมการชุดเก่าส่งมอบงานแก่กรรมการชุดใหม่ และให้กรรมการชุดใหม่ไปจดทะเบียน ภายใน ๑๔ วันนับแต่วันที่ได้เปลี่ยนกรรมการชุดใหม่ ในกรณีจะมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ใน คณะกรรมการ นอกจากนายกกับอุปนายก ย่อมกระทำได้โดยมติของคณะ กรรมการพุทธสมาคมให้ กรรมการผู้ครองตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง (เว้น นายก และอุปนายก) ขอเสนออนุมัติคณะกรรมการพุทธสมาคม ตั้งกรรมการผู้ช่วยได้ตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินฝ่ายละ ๕ คน คณะกรรมการพุทธสมาคมอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เว้นแต่ในกรณีที่มีการขอเวนคืน ตำแหน่งทั้งคณะก่อนครบวาระ ก็ให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งใหม่อยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระ ของคณะกรรมการชุดเดิม^๑

สมาชิกสมาคมของ เครื่องีมีการเลือกตั้งในทำนองเดียวกัน สมาชิกเครื่องบางคนอาจ เป็นสมาชิกของพุทธสมาคมได้

บทบาทในการเป็นสมาชิกและกรรมการ จะต้องมิตหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ข้อบังคับ และระเบียบของสมาคม
- (๒) บำเพ็ญวัตรปฏิบัติในพระพุทธศาสนา
- (๓) ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ก็ต้องชำระค่าบำรุงแก่สมาคม หากค้างชำระค่าบำรุงถึง ๔ ปี ถือว่าขาดจาก สมาชิกภาพ

การเป็นกรรมการหรือผู้นำ มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) นายก มีหน้าที่บริหารกิจการของสมาคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นโยบาย ข้อบังคับ และระเบียบของสมาคม มีหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการพุทธสมาคม

^๑ ข้อบังคับพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๒๓.

และที่ประชุมสมาชิก เป็นผู้รักษาระเบียบการประชุมนั้น และรักษาการณ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับ ให้นายกกำหนดหน้าที่ของอุปนายกแต่ละท่านไว้ด้วย

(๒) อุปนายก โดยลำดับนอกจากมีหน้าที่ตามที่นายกกำหนดในข้อ ๑. แล้ว ให้มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายกในกิจการต่าง ๆ ทั่วไป และรักษาการแทนนายกในเมื่อนายกไม่อาจปฏิบัติ การได้ หากรักษาการแทนนายกในการประชุมย่อมมีเสียงชี้ขาดเช่นเดียวกับนายก

(๓) เลขาธิการ มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสมาคมโดยทั่วไป จัดระเบียบวาระ รายงานการประชุม และเป็นกรรมการพิเศษโดยตำแหน่งในคณะกรรมการพิเศษทุกคณะที่คณะกรรมการ พุทธสมาคมได้แต่งตั้งขึ้น

(๔) เภรณัติก มีหน้าที่รับ เก็บรักษา และจ่ายเงินของสมาคม ทั้งทำบัญชี และดำเนินการ เกี่ยวกับการเงิน และเก็บสำเนาทะเบียนทรัพย์สินต่าง ๆ ที่กรรมการเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ส่งมา

(๕) นายทะเบียน มีหน้าที่รักษาทะเบียนสมาชิก รวมทั้งการเรียกเงินค่าบำรุงจาก สมาชิก ตลอดทั้งทำบัญชีค่าบำรุง เสนอคณะกรรมการทุกเดือน และติดต่อกับสมาชิก หรือทายาท ตามสมควรแก่กรณี

(๖) ปฏิคม มีหน้าที่ต้อนรับสมาชิกทุกโอกาสที่มีการประชุม และต้อนรับผู้เยี่ยมสมาคม ควบคุมดูแล และรักษาสถานที่

(๗) บรรณารักษ์ มีหน้าที่รักษาห้องสมุด และจัดระเบียบ รับผิดชอบในการรับ เก็บ ให้อ่านหนังสือให้เป็นการทันสมัยอยู่เสมอ และทำทะเบียนหนังสือ

(๘) สาราณียกร มีหน้าที่จัดทำบรรดาเอกสารต่าง ๆ เช่น ข่าว แถลงการณ์ วารสาร พุทธธรรม เป็นต้น และทำบัญชีการเงินที่เกี่ยวข้องกับการนั้น ๆ ตลอดจนทำบัญชีรับ จ่าย และลูกหนี้ เสนอคณะกรรมการทุกสองเดือน

(๙) กรรมการธรรมศึกษา มีหน้าที่ดำเนินธรรมศึกษา เช่น ปาฐกถา สันทนาธรรม การสมณะ วิปัสสนา สำนักศึกษาพระอภิธรรม สำนักศึกษาพระสูตรและบาลี เป็นต้น

(๑๐) กรรมการสาธารณกุศล มีหน้าที่ดำเนินการบำเพ็ญกุศลของสมาคม ตลอดจนการ ดำเนินการเกี่ยวกับพิธีสงฆ์ด้วย

(๑๑) กรรมการ เครื่องสมาคม มีหน้าที่สัมพันธ์กับ เครื่องสมาคม จัดทำ และ เก็บรักษา ทะเบียน เครื่องสมาคม

(๑๒) กรรมการ วิเทศสัมพันธ์ มีหน้าที่สัมพันธ์ใน การต่างประเทศ รวมทั้ง การต้อนรับ อาคันตุกะชาวต่าง ประเทศด้วย

(๑๓) กรรมการ เผยแพร่ มีหน้าที่ เผยแพร่ ธรรมทาง วิทญูกระจาย เสี่ยง ทาง หนังสือ พิมพ์ และทางอื่น ๆ

(๑๔) กรรมการ ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ แจ้งข่าว กิจกรรม ของ สมาคม ให้ ประชาชน ทราบ เป็น คราว ๆ ไป ตาม โอกาส

(๑๕) กรรมการ สังคม สงเคราะห์ มีหน้าที่ ทำการ สงเคราะห์ ตาม มติ ที่ ประชุม คณะ กรรมการ และ ประสานงาน กับ องค์การ สังคม สงเคราะห์ อื่น ๆ เว้น แต่ กรณี เร่งด่วน ให้ เสนอ นาย กุพุทธ สมาคมฯ เพื่อ ดำเนิน การ ได้

(๑๖) กรรมการ ทุน และ นิธิ มีหน้าที่ ดำเนิน การ ไป ตาม ระเบียบ เงิน ทุน และ นิธิ ของ พุทธ สมาคม

(๑๗) ภัณฑารักษ์ มีหน้าที่ เก็บรักษา ทรัพย์สิน ต่าง ๆ ของ สมาคม และ ทำ ทะเบียน ไว้ พร้อมทั้ง ส่ง สำเนา ให้ แก่ เภร ญิก ด้วย

(๑๘) กรรมการ กลาง มีหน้าที่ ตาม ที่ นาย กุพุทธ สมาคม มอบหมาย

(๑๙) กรรมการ ผู้ช่วย มีหน้าที่ ช่วยเหลือ กรรมการ ที่ ตน เป็น ผู้ช่วย

(๒๐) ให้ คณะ กรรมการ พุทธ สมาคม มี อำนาจ ที่จะ วาง ระเบียบ ต่าง ๆ เพื่อ ประโยชน์ แก่ การ ดำเนิน งาน ตาม วัตถุประสงค์ ของ สมาคม

นอกจาก ผู้นำ ที่ กล่าว มา ยังมี กรรมการ ที่ ปรึกษา ที่ คณะ กรรมการ พุทธ สมาคม พิจารณา เลือก เห็น จาก สมาชิก ผู้ ทรง คุณวุฒิ และ คุณสมบัติ ที่ เหมาะ สม อื่น ๆ สมควร ที่จะ ให้ คำ ปรึกษา แก่ สมาคม ใน นโยบาย และการ ปฏิบัติ กิจ ด้าน หนึ่ง ด้าน ใด ด้วย ศี และ คง มี ฐานะ เป็น ที่ ปรึกษา อยู่ ตลอด เวลา ที่ ผู้ นั้น อยู่ ใน สมาชิกภาพ ของ พุทธ สมาคม โดย ให้ คณะ กรรมการ พุทธ สมาคม เชิญ ที่ ปรึกษา ทุก ท่าน มา ประชุม รับ ฟัง

ค่าแถมกิจการทั่วไปของสมาคมเป็นระยะทุกสามเดือน และให้ขอรับคำติชมหรือข้อคิดเห็น เสนอแนะใด ๆ จากที่ปรึกษานั้น ๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติกิจด้านหนึ่งด้านใดด้วยดี ที่ปรึกษาผู้มีสิทธิรับ เลือกเป็นกรรมการพุทธสมาคมก็ได้

การเลือกตั้งเป็นกรรมการเวลานี้มีตำแหน่งหน้าที่ตั้งที่กล่าวมา นอกจากนี้เท่าที่สังเกตดูที่เข้ามาเป็นสมาชิก ตลอดจนการได้บำเพ็ญสาธารณกุศลที่ร่วมสามัคคีกันอย่างมีระบบที่ คณะกรรมาชวส่วนมากเป็นผู้มีอายุ ต้องการทำกุศลอย่างบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน แต่อย่างใด ผู้นำหรือกรรมการทำงานด้วยเสียสละอย่างแท้จริง ซึ่งแต่ละท่านที่เข้ามาทำงานก็ได้ทำสิ่งต่อไปมี คือ

๑. งานด้านธรรมศึกษา โดยได้จัดให้มีการแสดงธรรม สนทนา ปาฐกถา อภิปรายธรรม และปฏิบัติกรรมฐาน

๒. งานด้านพุทธศึกษา โดยการเป็นวิทยากรในการอบรมทั้งในพุทธสมาคม ที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น เช่น อบรมความรู้เบื้องต้นของชาวพุทธ อบรมปฏิบัติกรรมฐานเป็นรุ่น ๆ ไปแล้วมีการให้วุฒิปัตร์ของสมาคม นอกจากนั้นก็ยังเป็นวิทยากรไปอบรมผู้ต้องขังและนักโทษในทัณฑสถานและ เรือนจำต่าง ๆ เป็นวิทยากรไปอบรมเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจศาลคดีเด็กและเยาวชน เป็นวิทยากรไปอบรมนักเรียน นักศึกษาในโรงเรียนและวิทยาลัย เป็นวิทยากรไปอบรมประชาชนในสถานสงเคราะห์คนชรา

๓. งานเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง โดยการจัดรายการธรรมะออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา และ วันพระกลางเดือน และปลายเดือนเป็นประจำ ตลอดจนมีการประกอบ เพลงธรรมภาสิต

๔. งานการให้การศึกษ โดยเปิดอบรมนักศึกษาชาวพุทธตามหลักสูตรการให้การศึกษอบรมความรู้ ที่ผ่านมามีปีละ ๔ รุ่น ปี ๒๕๒๔ เพิ่มเป็น ๕ รุ่น

๕. งานการเผยแพร่ทางหนังสือ โดยการจัดพิมพ์เอกสารธรรมเผยแพร่ เป็นประจำเดือน คือ หนังสือ "พุทธธรรม" และหนังสือ "พุทธรักษา"

๖. งานด้านห้องสมุด โดยการเผยแพร่ให้ความรู้ในการศึกษาในรูปแบบห้องสมุด จัดหนังสือบริการแก่ประชาชนปัจจุบัน เช่น ที่พุทธสมาคมก็มีหนังสือประมาณ ๕๔๔๔ เล่ม เป็นภาษาไทย ๓๓๗๗ เล่ม หนังสือต่างประเทศ ๒๐๖๗ เล่ม สำหรับสมาคมเครือข่ายในบางจังหวัด ก็ตั้งสำนักงานอยู่ที่ห้องสมุดของจังหวัด บริการหนังสือด้านธรรมแก่ประชาชน ถ้าเป็นสมาคมจีน ก็มีหนังสือธรรมเป็นภาษาจีน

นอกจากนี้ ยังช่วยกันจัดหาหนังสือด้านธรรมส่งไปยังห้องสมุดของโรงเรียนและวัด รวมทั้งห้องสมุดของ เรือนจำต่าง ๆ ได้พิมพ์เป็นประจำ ผู้นำของสมาคมได้เริ่มการจัดสร้างหนังสือโบลานพระธรรมเทศนาสอนประชาชนมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ แล้วแจกจ่ายไปยังจังหวัดต่าง ๆ พระธรรมกัมภีร์ทั้งหลายนี้คงใช้อยู่ ณ วัดต่าง ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ จนทุกวันนี้ ผู้นำได้จัดพิมพ์ และแจกจ่ายหนังสือด้านธรรมไปสู่ประชาชนมาตลอดทุกปี เช่น ปี ๒๕๒๓ ปี ๒๕๒๔ ได้จัดส่งหนังสือเผยแพร่ไปยังเอกชนและสถาบันต่าง ๆ มีโรงเรียนและวัด ห้องสมุดของเรือนจำ เป็นต้น ๔,๐๐๐ เล่ม และ ๒๕,๐๐๐ เล่ม มหาวิทยาลัยคอร์เนลได้ขอซื้อมา เรา就送ไปเผยแพร่เป็นจำนวนมาก จัดพิมพ์เผยแพร่คำสอนของพุทธศาสนาให้แพร่หลายออกไปนานาประเทศ เช่น ริเริ่มพิมพ์หนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ ชื่อ THE BUDDHA'S WORD จำนวน ๖๐๐ เล่ม ในปี ๒๕๒๓ มอบให้กับกลุ่มบริษัทรามา เทา เวอร์ เพื่อนำไปไว้ในห้องพักของโรงแรมที่ชาวต่างประเทศ มาพัก

สำหรับงานในด้านสาธารณกุศลและสังคมสงเคราะห์ ผู้นำก็จะเข้ามาทำหน้าที่ คือ

๑. งานสาธารณกุศล ได้ร่วมบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ
๒. งานสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ผู้ประสพภัยต่าง ๆ และบริการด้านรักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณร และสมาชิกตลอดทั้งประชาชนทั่ว ๆ ไป

นอกจากนี้ยังมีงานด้านส่งเสริมให้ทุนการศึกษาและนักเรียน และมอบรางวัลความประพฤติดีแก่สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ

ประกาศนียบัตร อวยชัย, ศาสตราจารย์. คำแถลงกิจการในรอบปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสมาน, ๒๕๒๔. หน้า ๕.

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีทั้งการศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์ ผู้นำของสมาคมทางพุทธศาสนาทั่วประเทศที่มาร่วมประชุมใหญ่สมาคมทางพระพุทธศาสนาที่วัดราชอาณาจักร ครั้งที่ ๒๔ ที่จังหวัดนครสวรรค์ ในระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ณ วัดคีรีวงศ์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง โดยที่ผู้นำสมาคมทางพุทธศาสนาเข้าร่วมประชุมมาจากทั่วประเทศประมาณ ๕๐๐ คน ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ตามมุ่งหมาย (Purposive Sampling) จากผู้นำของสมาคมที่วัดราชอาณาจักรที่มาประชุมดังกล่าว ผู้นำคือ ผู้แทนของสมาคมที่มาประชุม โดยรวมทั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย กับพุทธสมาคมจังหวัดต่าง ๆ รวม ๗๔ สมาคม ยุวพุทธิกสมาคม ๕๖ สมาคม และจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางพุทธศาสนา เช่น กรมการศาสนา อนุศาสนาจารย์ ๓ เหล่าทัพ

ในการวิเคราะห์นี้ได้แยกออกเป็นผู้นำของสมาคมในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด เพื่อทราบภูมิหลัง เศรษฐกิจ สังคมของผู้นำสมาคมทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามเพศ

เพศ	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
ชาย	๔๒.๓ (๒๔)	๗๒.๗ (๗๒)	๗๖.๘ (๔๖)
หญิง	๗.๗ (๒)	๒๗.๓ (๒๗)	๒๓.๓ (๒๔)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๖)	๑๐๐.๐ (๔๔)	๑๐๐.๐ (๑๕๕)

จากตารางที่ ๑ จะเห็นว่า ผู้นำส่วนมากเป็นชาย ๗๖.๘% เป็นหญิง ๒๓.๓% สมาคมในกรุงเทพฯ มีผู้นำชาย ๔๒.๓% ส่วนในต่างจังหวัดมีผู้นำชาย ๗๒.๗% ที่ผู้นำชายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดมีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าผู้นำหญิง ผู้นำชายสามารถออกไปเผยแพร่ในด้านกิจกรรมคำสอนในที่ต่าง ๆ ได้คล่อง และสะดวกกว่าผู้หญิง ทั้งในการติดต่อพระภิกษุทำพิธีต่าง ๆ ในศาสนา และเมื่อเวลาออกไปเผยแพร่ธรรมในที่ต่าง ๆ ตลอดในเรือนจำ ถ้าผู้ชายเข้าไปก็มีผลดีกว่า เพราะนักโทษส่วนมากก็เป็นชาย ประกอบกับผู้ชายได้บวชเรียนชด เลามาทางพุทธศาสนา มากกว่าหญิง และจำนวนที่ผู้ชายได้เข้าบริหารในสมาคมสมาชิกก็จะ เลือกได้ผู้ชาย เป็นส่วนมาก ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และอีกประการหนึ่งผู้หญิงในกรุงเทพฯ ก็มีสมาคมทางที่ผู้หญิง ถนัดได้เข้าร่วมมาก มีหลายครอบครัวที่สามีเป็นผู้นำในสมาคมทางพุทธศาสนา แต่ภรรยาไปเป็นผู้นำทางสมาคมด้านสตรี จึงทำให้ผู้ชายมีมากกว่าผู้นำหญิง

ศูนย์วิจัยที่ปรึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามอายุ

อายุ-ปี	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๒๖.๔ (๗)	๑๔.๒ (๑๔)	๒๐.๘ (๒๖)
๔๐ - ๕๔ ปี	๓๐.๘ (๘)	๔๘.๕ (๔๘)	๔๔.๘ (๕๖)
๖๐ ปีขึ้นไป	๔๒.๓ (๑๑)	๓๒.๓ (๓๒)	๓๔.๔ (๔๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๖)	๑๐๐.๐ (๔๘)	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

จากตารางที่ ๒ แสดงให้เห็นว่า ส่วนมากมีอายุในระหว่าง ๔๐-๕๔ ปี จำนวน ๔๔.๘% รองลงมาคืออายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๓๔.๔% ส่วนผู้นำที่มีอายุน้อยกว่า ๔๐ ปี มีเพียงร้อยละ ๒๐.๘% ผู้นำจำแนกตามอายุมีการกระจายในกรุงเทพฯ ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปร้อยละ ๔๒.๓% รองลงไปผู้นำอายุ ๔๐-๕๔ ปี มีร้อยละ ๓๐.๘% และผู้นำที่อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี มีร้อยละ ๒๖.๔% ส่วนในต่างจังหวัดผู้นำช่วงอายุ ๔๐-๕๔ ปีมีมากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๘.๕% รองลงมาคืออายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจำนวนร้อยละ ๓๒.๓% เมื่อเปรียบเทียบในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จะมีเปอร์เซ็นต์การกระจายต่างกันที่ผู้นำในกรุงเทพฯ ยิ่งมีอายุสูงขึ้นยิ่งมีจำนวนเปอร์เซ็นต์สูงขึ้น แต่ในต่างจังหวัดผู้นำในช่วงอายุ ๔๐-๕๔ จะมีจำนวนสูงสุด ทั้งนี้เพราะในต่างจังหวัดนั้นผู้นำส่วนมากเป็นข้าราชการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ต่างจังหวัด	
๑. ประถมศึกษา ไม่สูงกว่า ป.๗	๗.๗(๒)	๑๔.๒(๑๔)	๑๖.๔ (๒๑)
๒. มัธยม-อนุปริญาและเปรียญธรรม	๓๐.๔(๔)	๕๔.๖(๕๔)	๕๓.๖ (๖๗)
๓. ปริญาตรีขึ้นไป	๖๑.๕(๑๖)	๒๑.๒(๒๑)	๒๔.๖ (๓๗)
รวม	๑๐๐.๐(๒๖)	๑๐๐.๐(๔๔)	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

จากตารางที่ ๓ แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของผู้นำส่วนมากอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คือ ตั้งแต่ชั้นมัธยม-อนุปริญา และ เปรียญธรรมร้อยละ ๕๓.๖% รองลงมาคือ ระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญาตรีขึ้นไปร้อยละ ๒๔.๖% นอกนั้น เป็นผู้นำในระดับประถมศึกษาไม่สูงกว่า ป.๗ ร้อยละ ๑๖.๔% ผู้นำจำแนกตามระดับการศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีการกระจายในระดับการศึกษาส่วนมากตั้งแต่ปริญาตรีขึ้นไป ๖๑.๕% รองลงมาอยู่ในระดับมัธยม-อนุปริญา และเปรียญธรรม ๓๐.๔% ส่วนผู้นำในต่างจังหวัดส่วนมากร้อยละ ๕๔.๖% อยู่ในระดับมัธยม - อนุปริญา รองลงมาในระดับปริญาตรีขึ้นไป ๒๑.๒% และในระดับประถม ๑๔.๒% ผู้นำที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีการศึกษาสูงกว่าผู้นำในต่างจังหวัดเพราะ เป็นผู้นำที่ส่วนมากรับราชการในระดับสูง ซึ่งเมื่อก่อนแหล่งการศึกษาปริญาตรีอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ ข้าราชการที่ได้รับการศึกษาสูงมีตำแหน่งสูง มักจะรวมกันอยู่ในกรุงเทพฯ มากกว่าต่างจังหวัด จึงเป็นสาเหตุที่ผู้นำในกรุงเทพฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔ อัตราร้อยละผู้นำจำแนกตามระดับการศึกษาแยกตาม เพศ

ระดับการศึกษา	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
๑. ประถมศึกษาไม่สูงกว่า ป.๗	๑๑.๕(๑๑)	๓๔.๕(๑๐)	๑๖.๔(๒๑)
๒. มัธยมศึกษา-อนุปริญญาและ เปรียญธรรม	๕๓.๑(๕๑)	๕๕.๒(๑๖)	๕๓.๖(๖๗)
๓. ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	๓๕.๔(๓๔)	๑๐.๓(๓)	๒๔.๖(๓๗)
รวม	๑๐๐.๐(๘๖)	๑๐๐.๐(๒๔)	๑๐๐.๐(๑๒๕)

จากตารางที่ ๔ จำแนกระดับการศึกษาและ เพศ จำนวนทั้งหมดเหมือนกับตารางที่ ๓ คือ ส่วนมากผู้นำมีระดับการศึกษามัธยมศึกษา-อนุปริญญาและ เปรียญธรรม ร้อยละ ๕๓.๖ และ รองลงมาที่มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ ๒๔.๖ ผู้นำชายส่วนมากมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา-อนุปริญญา และ เปรียญธรรม ๕๓.๑% รองลงไปตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ๓๕.๔% ส่วนผู้นำหญิงส่วนมากมีระดับการศึกษามัธยมศึกษา-อนุปริญญาและ เปรียญธรรม ๕๕.๒% รองลงไปเป็นระดับประถมศึกษาไม่สูงกว่า ป.๗ ผู้นำชายมีการศึกษาสูงกว่าผู้นำหญิง เพราะโอกาสในการศึกษาของชายในช่วงสมัยวัยเรียนของผู้นำ ชายมีโอกาสมากกว่าหญิง นอกจากนี้ ผู้นำชายยังมีโอกาสสวขเรียนศึกษาได้เปรียญธรรมทางพุทธศาสนา เมื่อเทียบกันได้ระดับ ม.ศ.๓ - ม.ศ.๕ และอนุปริญญาตามระดับความรู้ทางธรรม และผู้ชายที่มีการศึกษาทางธรรมจึงเข้าร่วมในสมาคมมากกว่าหญิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๕ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
๑. รัฐบาล	๘๔.๖(๒๒)	๕๓.๕(๕๓)	๖๐.๐(๗๕)
๒. อาชีพอื่น ๆ - เกษตรกร	๐.๐(๐)	๕.๑(๕)	๔.๐(๕)
๓. ผู้ประกอบการค้าและบริการเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๑๑.๕(๓)	๒๔.๒(๒๔)	๒๑.๖(๒๗)
๔. พ่อบ้าน แม่บ้าน	๓.๔(๑)	๑๗.๒(๑๗)	๑๔.๔(๑๘)
รวม	๑๐๐.๐(๒๖)	๑๐๐.๐(๘๙)	๑๐๐.๐(๑๒๕)

จากตารางที่ ๕ อัตราร้อยละจำแนกตามอาชีพจะเห็นว่า อาชีพส่วนใหญ่ของผู้นำ คือ รัฐบาลร้อยละ ๖๐.๐ อาชีพรองลงมาประกอบการค้าและบริการเอกชน ร้อยละ ๒๑.๖ อันดับสามผู้นำเป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน ทำงานอยู่กับบ้าน จึงมีเวลาว่างร้อยละ ๑๔.๔ ลำดับสุดท้ายผู้นำมีอาชีพเกษตรกรร้อยละ ๔.๐ ทั้งนี้มีการกระจายของอาชีพในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่รัฐบาลร้อยละ ๘๔.๖ รองลงมาคือ อาชีพผู้ประกอบการค้าและบริการเอกชนร้อยละ ๑๑.๕ ที่เป็นพ่อบ้าน แม่บ้านเพียงร้อยละ ๓.๔ เกษตรกรไม่มี ส่วนในต่างจังหวัดอาชีพส่วนใหญ่ก็เป็นข้าราชการร้อยละ ๕๓.๕ รองลงมาก็เป็นผู้ประกอบการค้าและบริการเอกชนร้อยละ ๒๔.๒ พ่อบ้าน - แม่บ้าน ร้อยละ ๑๗.๒ เกษตรกรร้อยละ ๕.๑ ผู้นำในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดมีการกระจายทางอาชีพต่างกันที่เปอร์เซ็นต์ของอาชีพรัฐบาลในกรุงเทพฯ มีสูงกว่าต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ ไม่มีอาชีพเกษตรกรเพราะว่าอยู่ในเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งผู้นำในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดก็มีอาชีพรัฐบาลสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ มีอาชีพเกษตรกรที่อยู่ในต่างจังหวัดก็เป็นเปอร์เซ็นต์น้อย แสดงให้เห็นว่าผู้นำส่วนมากอยู่ในตัวเมือง ซึ่งได้มีการรวมกลุ่มพบปะ กันได้ง่าย และก็มีเวลาว่างพอจะช่วยพัฒนาสังคม ตลอดจนงานการศึกษาหลักสูตรและนำไปเผยแพร่ให้กว้างออกไปสู่ประชาชน

ตารางที่ ๖ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน

ระดับรายได้ต่อเดือน	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
๑. ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท	๓๘.๕(๑๐)	๖๑.๖(๖๑)	๕๖.๘(๗๑)
ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท	๗.๗(๒)	๑๔.๑(๑๔)	๑๒.๘(๑๖)
ตั้งแต่ ๒,๐๐๐-๔,๐๐๐ บาท	๒๓.๑(๖)	๒๒.๒(๒๒)	๒๒.๕(๒๘)
ตั้งแต่ ๔,๐๐๑-๖,๐๐๐ บาท	๗.๗(๒)	๒๔.๓(๒๕)	๒๑.๖(๒๗)
๒. สูงกว่า ๖,๐๐๐ บาท	๖๑.๕(๑๖)	๓๘.๕(๓๘)	๔๓.๒(๕๔)
ตั้งแต่ ๖,๐๐๐-๘,๐๐๐ บาท	๓.๘(๑)	๑๗.๒(๑๗)	๑๔.๕(๑๘)
ตั้งแต่ ๘,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๓๔.๖(๘)	๑๒.๑(๑๒)	๑๖.๘(๒๑)
ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒๓.๑(๖)	๘.๑(๘)	๑๒.๐(๑๕)
รวม	๑๐๐.๐(๒๖)	๑๐๐.๐(๙๘)	๑๐๐.๐(๑๒๕)

จากตารางที่ ๖ จำแนกผู้นำตามระดับรายได้ คือ ผู้นำร้อยละ ๕๖.๘ มีระดับรายได้ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท โดยมีการกระจายของระดับรายได้ในกรุงเทพฯ ผู้นำส่วนมากมีรายได้สูงกว่า ๖,๐๐๐ บาท ถึงร้อยละ ๖๑.๕ ส่วนในต่างจังหวัดผู้นำส่วนมากร้อยละ ๖๑.๖ มีรายได้ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท ทั้งนี้เพราะผู้นำส่วนมากมีอาชีพรับราชการ ผู้นำที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีตำแหน่งส่วนมากสูงกว่าผู้นำในต่างจังหวัด จึงทำให้ผู้นำในกรุงเทพฯ มีระดับรายได้สูงกว่าผู้นำในต่างจังหวัด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เหตุผลของการที่ผู้นำ เข้ามาร่วมมือกันจัดตั้งและรวมกลุ่มกันทำงานเป็นสมาคม

จากความคิดเห็นของผู้นำสำคัญ คือ ๑. พณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นผู้นำที่ริเริ่มก่อตั้งสมาคมทางพุทธศาสนาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ และทำงานมาตลอด ๕๐ ปีแล้วกล่าวว่า ผู้นำเข้ามาเพื่อศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนา และเผยแพร่ออกไปเพื่อประโยชน์สุขของคนและอาณาประชาราษฎร์ทั้งหลายให้อยู่ในศีลธรรมอันดี อันจะพึง เป็นความมั่นคงต่อประเทศชาติ โดยมีความเห็นที่เชื่อมั่นว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ช่วยสังคมได้จริง ๆ คือ ๑. ช่วยตัวเอง ๒. ช่วยครอบครัว ๓. ช่วยหมู่คณะ ๔. ช่วยชาติบ้านเมือง ๕. ช่วยเหลือชาวโลก มีกลุ่มผู้นำระยะแรกตั้ง ๓๓ คน พณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ กล่าวว่า ทั้ง ๓๓ ท่าน มีความเชื่อมั่นและเห็นตรงกันว่า พุทธศาสนาช่วยสังคมไทยได้จริง ๆ จึงทำให้ผู้นำมาร่วมกันก่อตั้งเป็นกลุ่มสมาคม เริ่มแรก กลุ่มแรกนี้ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะศึกษาและนำผลการศึกษาของสมาคมออกเผยแพร่ไปสู่ประชาชนทุกชั้นวรรณะ และทุกสถานที่ และทุกภาคจนถึงปัจจุบันสมาคมทางพุทธศาสนาก็เติบโตขึ้น เป็นลำดับ มีผู้นำที่อยู่ในภูมิภาคทั่วราชอาณาจักรได้เห็นคุณค่าของพุทธสมาคม จึงได้จัดตั้งพุทธสมาคมในจังหวัดต่าง ๆ และสมาคมที่มีชื่ออย่างอื่นและ เป็นเครือของสมาคมเช่นกัน^๑ และคุณสมพร เทพสิทธา ผู้นำคนหนึ่งซึ่งเริ่มก่อตั้งยุวพุทธิกสมาคมก็กล่าวว่า กลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธมีความเห็นว่า "เยาวชนจำนวนมากไม่สนใจพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จึงควรจะมีสมาคมพุทธศาสนาของคนหนุ่มสาว เพื่อชักจูงหนุ่มสาวให้มาสนใจและปฏิบัติธรรม จึงตกลงกันจัดตั้งยุวพุทธิกสมาคมขึ้นในปลายปี ๒๔๘๒"^๒ นี้ก็เป็นคำตอบความคิด เห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสมาคมมา และท่านเหล่านี้ก็ยังอุทิศตนทำงานเพื่อพัฒนาสังคมไทยโดยนำพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยนำทางด้านจิตใจ

^๑สัญญา ธรรมศักดิ์ พณฯ ศาสตราจารย์, กล่าวสุนทรพจน์ในวัน เปิดประชุมผู้นำสมาคมทางพุทธศาสนาที่วราชอาณาจักรครั้งที่ ๓๐ ประจำปี ๒๕๒๕ ณ วัดอัมพวัน อ.พรหมบุรี พุทธสมาคม จังหวัดสิงห์บุรี ๒๕๒๕

^๒สมพร เทพสิทธา, บทบาทของยุวพุทธิกสมาคมในการทะนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา สภายุวพุทธิกสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ ๒๕๒๕.

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำคนอื่น ๆ อีก ถึง เหตุผลของการที่ผู้นำ เข้ามาร่วมกันจัดตั้งและ
รวมกลุ่มกันทำงาน เป็นสมาคมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผลของการวิจัยและสอบถามผู้นำทั่ว
ประเทศในปัจจุบัน ได้แบ่งกลุ่มคำตอบออกดังตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามเหตุผลที่ทำให้เข้าร่วมสมาคมทางพระพุทธศาสนา*

เหตุผล	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
๑. เพราะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๔๖.๒(๒๕)	๘๒.๘(๘๒)	๘๕.๖(๑๐๗)
๒. เพราะต้องการเผยแพร่ธรรมช่วยสังคม	๔๖.๒(๒๕)	๕๕.๕(๕๕)	๕๕.๒(๑๑๔)
๓. เพื่อฟื้นฟูศีลธรรมส่งเสริมพุทธศาสนา	๑๐๐.๐(๒๖)	๕๗.๐(๕๖)	๕๗.๖(๑๒๒)
๔. เพื่อการศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนา	๕๒.๓(๒๕)	๘๕.๕(๘๕)	๕๐.๕(๑๑๓)
๕. เพราะถือว่าเป็นหลักโครงสร้างของสังคมไทย	๘๐.๘(๒๑)	๗๕.๘(๗๕)	๗๖.๘(๕๖)

*รวมกันเกิน ๑๐๐ เพราะตอบได้มากกว่า ๑ เหตุผล

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้นำตอบเหตุผลทั้ง ๔ เนื่องจากเป็นคำถามเปิด ผู้วิจัยจึงได้จัดหมวดหมู่ได้ ๔ ข้อ ซึ่งผู้นำจำนวนมากจะขยายข้อความแต่ละ เหตุผล เช่น เหตุผลที่ ๑ เพราะว่ามีชื่อเสียงในพระพุทธศาสนา เชื่อว่าเมื่อบำเพ็ญกุศลตามหลักพุทธศาสนาแล้วย่อม เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคม มีความ เชื่อว่าหลักธรรมในพุทธศาสนาเมื่อปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรมนั้นแล้วจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมได้ทันกับ เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เสมอ คอบทำนองนี้ผู้นำในกรุงเทพฯ มีอัตราร้อยละ ๔๖.๒ ซึ่งสูงกว่าต่างจังหวัดซึ่งตอบร้อยละ ๔๒.๘ ในทำนองเดียวกัน เหตุผลอื่น ๆ ผู้นำในกรุงเทพฯ ก็มีอัตราร้อยละสูงกว่า ซึ่งในแต่ละ เหตุผลมีคำขยาย เหตุผลที่ ๒ เพราะว่าการฝึกกำลังเผยแผ่ธรรม เพื่อให้สังคมไทยมีความสันติสุขโดย เห็นว่าหลักธรรมของพุทธศาสนาบริสุทธิ์และสามารถนำมาปฏิบัติพัฒนาให้ เจริญทั้งแก่ตนและสังคม การเผยแผ่ธรรมเป็นการช่วยพัฒนาสังคมและบำเพ็ญการกุศล เมื่อรวมเป็นกลุ่มมาก ๆ ก็ก่อให้เกิดความสามัคคี คอบทำนองนี้ ผู้นำในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดตอบร้อยละ ๔๖.๒ และ ๔๔.๕ ตามลำดับ เหตุผลข้อที่ ๓ เพื่อฟื้นฟูศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาโดยเห็นว่าเป็นสังฆธรรม เพื่อเป็นการจรรโลงสั่ง เสริมบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงมีอยู่คู่ชาติไทย และ เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปโดยเห็นว่าการสอนของพุทธศาสนา เป็นคำสอนถูกต้องแน่นอน ตอบ เช่นนี้ทั้งผู้นำในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ๑๐๐.๐% และ ๙๗.๐% ตามลำดับ เหตุผลที่ ๔ เพื่อการศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนารวมทั้งได้ศึกษาหลักธรรมแล้วก็ต้องการช่วย เหลือสังคมให้เกิดความสันติสุขดำเนินชีวิตอย่างมีหลัก เหตุผลปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ให้สามารถสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม คอบทำนองนี้ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ร้อยละ ๔๒.๓ และ ๔๔.๕ ตามลำดับ เหตุผลที่ ๕ เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นหลักโครงสร้างของสังคมไทยที่เมื่อ เข้าใจอย่างถูกต้องก็จะสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ได้อย่างสมดุลย์เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ผู้นำที่ตอบในทำนองนี้ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดร้อยละ ๔๐.๔ และ ๓๕.๔ ตามลำดับ

สรุปแล้วผู้นำของสมาคมที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะตอบเหตุผลในอัตราสูงกว่าผู้นำในต่างจังหวัด แต่ก็มีเปอร์เซ็นต์สูงที่สอดคล้องกัน อาจจะเป็น เพราะจำนวนผู้นำในต่างจังหวัดมีมากกว่าจึงทำให้เฉลี่ยลดน้อยลง เพราะในการเลือกกลุ่มตัวอย่างได้เลือกผู้นำในทั่วประเทศ ซึ่งก็แน่นอนว่าจะได้ผู้นำในต่างจังหวัดมากกว่า เพราะสมาคมทางพุทธศาสนามีทั่วประเทศแทบทุกจังหวัด แต่อย่างไรก็ตามคำตอบที่เป็นเหตุผลก็เป็นเปอร์เซ็นต์ที่นับว่าสูงทุก เหตุผลดังกล่าวมาแล้ว

ตารางที่ ๔ อัตราร้อยละของผู้นำจำแนกตามจำนวนปีที่เข้ามาร่วมในสมาคมทางพุทธศาสนา

จำนวนปี	ผู้นำของสมาคม		รวม
	ในกรุงเทพฯ	ในต่างจังหวัด	
๑ - ๑๐ ปี	๕๐.๐(๑๓)	๕๗.๖(๕๗)	๕๖.๐(๗๐)
๑๑ - ๒๐ ปี	๑๑.๕(๓)	๒๕.๓(๒๕)	๒๒.๕(๒๘)
๒๑ - ๓๐ ปี	๓๐.๘(๘)	๕.๑(๕)	๑๓.๖(๑๗)
๓๑ - ๔๐ ปี	๓.๘(๘)	๘.๑(๘)	๗.๒(๙)
๔๑ - ๕๐ ปี	๓.๘(๑)	๐.๐(๐)	๐.๘(๑)
รวม	๑๐๐.๐(๒๖)	๑๐๐.๐(๙๕)	๑๐๐.๐(๑๒๕)

จากตารางที่ ๔ แสดงถึงจำนวนปีที่ผู้นำได้เข้ามาร่วมในสมาคมทางพุทธศาสนา ส่วนมากผู้นำร้อยละ ๕๖.๐ เข้ามาร่วมในช่วงระยะ ๑-๑๐ ปี รองลงมา เข้ามาร่วมแล้วในช่วง ๑๑-๒๐ ปี จำนวนร้อยละ ๒๒.๕ เข้ามาร่วมระยะ ๒๑-๓๐ ปี จำนวนร้อยละ ๑๓.๖ เข้ามาร่วม ๓๑-๔๐ ปี จำนวนร้อยละ ๗.๒ ข้อแตกต่างระหว่างในกรุงเทพฯ เนื่องจากพุทธสมาคมตั้งมาได้ ๕๐ ปี จำนวนผู้นำจึงมีระยะเวลาาร่วมมือทำงานเป็นจำนวนปีมีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าผู้นำในต่างจังหวัด และสมาคมในต่างจังหวัดก็เกิดการรวมตั้งทีหลังสมาคมในกรุงเทพฯ

สรุป ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจของผู้นำสมาคมทางพระพุทธศาสนาในสมัยเริ่มก่อตั้งเป็นข้าราชการเป็นส่วนมาก ผู้นำในการก่อตั้งสมาคม เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมเริ่มตั้งครั้งแรกในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๖ เมื่อมาถึงปัจจุบันได้มีการขยายจัดตั้งเป็นสมาคมทางพระพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร และเป็นเครือข่ายของพุทธสมาคม ในปัจจุบันมีถึง ๗๖ สมาคม ซึ่งกระจายไปแทบทุกจังหวัด มีผู้นำที่เห็นประโยชน์ในการรวมกลุ่มกันกระทำกิจการ เพื่อให้พุทธศาสนาได้ทำหน้าที่มีบทบาทในสังคมไทยในการพัฒนาสังคมไทย ผู้นำสมาคมทางพระพุทธศาสนาเป็นใคร มีภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจเป็นอย่างไร ได้มีการเลือกผู้นำอย่างไรได้อธิบายในตอนต้นแล้ว ผู้นำสมาคมทางพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นผู้ชายร้อยละ ๗๖.๕

ซึ่งเข้ามามีบทบาทริเริ่มก่อตั้งที่มีจำนวนมากกว่าหญิง ผู้นำหญิงส่วนมากเข้ามาช่วยกิจการที่ผู้นำชายได้ริเริ่มขึ้นในบางอย่างซึ่งต้องอาศัยผู้นำหญิงทำได้ดีกว่า คือ จำนวนผู้นำชายที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีร้อยละ ๙๒.๓ ในต่างจังหวัดร้อยละ ๗๒.๗ และมีอายุที่มากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๗๔.๒ คือ แยกเป็น ๔๐-๔๔ ปี จำนวนร้อยละ ๔๔.๔ และ ๖๐ ปีขึ้นไปร้อยละ ๓๔.๔ แสดงให้เห็นว่า ภูมิหลังทางอายุส่วนมากจะมีอายุมากแล้ว ผู้ที่เกษียณราชการที่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจะเข้าร่วมเพื่อการขัดเกลาทางสังคมให้ได้ตามวัตถุประสงค์ให้พุทธศาสนาทำหน้าที่ในการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาด้านวัตถุด้วยไปพร้อม ๆ กัน เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

โดยเหตุที่ผู้นำมีอายุรุ่นสูงอายุส่วนมาก จึงทำให้ผู้นำที่มามีบทบาทส่วนมากได้รับการศึกษามาทางวัดอันมีพุทธศาสนาทำหน้าที่ขัดเกลา (Socialization) เป็นส่วนมาก โดยเฉพาะผู้นำที่เป็นชายในระดับมัธยมศึกษา - อนุปริญญา พวกศึกษาด้านเปรียญธรรมจะอยู่ในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะผู้นำในต่างจังหวัดจะมีมากกว่า คือ ถึงร้อยละ ๔๔.๖ ในจำนวนทั้งหมด ๔๔ คน ส่วนผู้นำในกรุงเทพฯ ร้อยละ ๖๑.๔ ใน ๒๖ คน มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แต่เมื่อรวมแล้วผู้นำร้อยละ ๕๓.๖ มีการศึกษาในด้านเปรียญธรรมในระดับมัธยมศึกษา ถึงอนุปริญญา อาชีพของผู้นำส่วนมากรับราชการถึงร้อยละ ๖๐.๐ ผู้นำในกรุงเทพฯ รับราชการร้อยละ ๔๔.๖ ผู้นำต่างจังหวัดร้อยละ ๕๓.๕ ส่วนอาชีพอื่น ๆ รองลงมาก็เป็นผู้ประกอบการค้าและบริการร้อยละ ๒๑.๖ มีอาชีพเกษตรกรที่มาเป็นผู้นำเพียงร้อยละ ๔.๐ นอกจากนั้นเป็นพ่อบ้าน แม่บ้านถึงร้อยละ ๑๔.๔ ซึ่งพวกนี้มีเวลาว่างสำหรับทำงานอุทิศให้ได้มาก ส่วนระดับรายได้ร้อยละ ๕๖.๔ ได้รับต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาทต่อเดือน ที่มีรายได้สูงกว่า ๖,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๓.๒ แสดงให้เห็นว่าระดับรายได้มีตั้งแต่ค่าไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ไปจนถึงสูงกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นจำนวนใกล้เคียงกัน ไม่มีกลุ่มรายได้สูงเท่านั้นถึงจะมีโอกาสเป็นผู้นำในสมาคมได้ ด้วยเหตุนี้หลักธรรมในพุทธศาสนาถือคุณธรรมอย่างอื่นสำหรับเลือกมาเป็นผู้นำ คือ ความดีประกอบด้วย เหตุผลที่ผู้นำเข้ามาร่วมในพุทธสมาคมก็เพื่อดำเนินการขัดเกลาในสังคม (Socialization) คือ การเผยแพร่ช่วยสังคม โดยที่ผู้นำศึกษา เห็นคุณค่าประโยชน์ในหลักธรรมในพุทธศาสนาแล้วก็ต้องการปฏิบัติตามด้วยศรัทธาบำเพ็ญกุศลส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยมุ่งหวัง เพื่อจะได้พัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจให้ควบคู่กัน

เหมาะสมกับพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย และ เพื่อพัฒนาไปในแนวทางที่ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้สามารถปรับ เข้าได้กับชีวิตความเปลี่ยนแปลงพัฒนา ซึ่งผู้นำเห็นว่าหลักธรรมของพุทธศาสนาสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาพัฒนาสังคมไทยได้หากรู้วิธีการเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม เห็นว่าการรวมกัน เป็นสมาคมจะก่อให้เกิดความร่วมมือสามัคคีช่วยเหลือกันกระทำหน้าที่พัฒนาสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย